

॥ ओ३म् ॥

पीसायामत (सतपंथ) तंत्र.

भाग २ जे.

रयनार शुभेच्छ.

छीमाभाध बुद्धाभाध भजन,

तथा

नारायणभाध गोपाणभाध भास्तर.

मु. भाग—गुरुर.

छपावी प्रसिद्ध करनार

राण्डोभाध हलसुभभाध भजन.

हे. शास्त्रजतः—अमदावाद.

सं. १५७४

सने १९१८.

आवृत्ति १ वी.

प्रत ३०००

डि.मत् ३. ८-१-६

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંસ્થા
૧૯૪૩

ધા "નિઃશ્વય પ્રવર્તન" પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં
પટેલ મોહનલાલ મગનલાલે ૧૯૧૭
કે. હાલગન્ધાર—અમદાવાદ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાશિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૮૦૩ વર્ગાંક

પુસ્તકનું નામ - ગરુડાચરિત લંકા - ૨

વિષય પૃષ્ઠા

॥ ओ३म् ॥

પીરાણામત (સતપંથ) તંત્ર.

ભાગ-રજી.

પ્રકરણ ૧ હું.

સતપંથ અથવા ગુપ્તપંથ.

પ્યારા વાંચકો ! હિંદુ ધર્મમાં હજારો પંથો નીકળ્યા છે. જેના બધા પ્રવર્તકો પોતપોતાની શક્તિ મુજબ અંધ-શ્રદ્ધાળુ લોકોને પોતાના વાડામાં પૂરી પરમેશ્વરના ઘરની એજન્સી પોતાના હાથમાં છે, એમ સમજાવી તે શ્રદ્ધાળુનાં પાપો પૈસા લઈને ધોઈ આપે છે; તેમજ મુઆ પછી તેમને અમુક જાતના મોજ શોખ અને વૈભવ ભોગવવાની લાલચો પણ, પોતાને પૈસા મળે તેના પ્રમાણમાં આપે છે. તે ઉપરાંત તેઓ ઉપર કેટલીક બાબતો તો ફરજિયાત પણ નાંખી છે, કે અમુક રીતે તમે અમને કંઈ નહિં આપો તો મુઆ પછી અમુક અમુક નરકમાં પડી, દુઃખ ભોગવશો. એવું એવું સમજાવી, જેમ એક દુકાનદાર સામી દુકાનવાળા-

ની ખામી બતાવી પોતાની કમાણી વધારવા પ્રયત્ન કરે છે, તેમ એકબીજા પંથની ખામી બતાવી પોતાની કમાણી કેમ વધારે થાય, તેવા પ્રયત્નો કરે છે; અને જે કમાણી થાય છે તેને માટે તેઓ પોતાના વંશજો સાથે વંશપરંપરાનો ગરાસ ખાંધી ગયા છે. તેવા હજારો હિંદુ પંથો હોવા છતાં મુસલમાન ધર્મવાળાઓએ પણ ગુપ્ત રીતે પોતાના વંશજો માટે ગરાસો સ્થાપ્યા છે. જેની ઘણાએક હિંદુ ભાઈઓને ખબર પણ નથી, કે તેઓ બાહરથી હિંદુ કહેવાતા છતાં અંદરથી એવા મુસલમાનોના પંજામાં ફસાઈ પડ્યા છે; અને પોતાને ‘ગુપ્તપંથી’ અથવા ‘સતપંથી’ માને છે. તેમની હકીકત જાહેર કરવાની આ વિષયની મતલબ છે.

આ ગુપ્ત પંથનો ઇતિહાસ જોઈશું તો તેનું મૂળ ઇરાનમાંથી નીકળે છે. તે બતાવવા અગાઉ મુસલમાન ધર્મનો થોડોક ઇતિહાસ જાણવાની જરૂર છે.

હાલ પૃથ્વી ઉપર પાંચ મોટા ધર્મો છે. તેમાં જે પૂર્વમાં (૧) વૈદિક અને (૨) જૌહ તથા ત્રણ પશ્ચિમમાં (૧) યાહુદી (૨) ક્રિશ્ચિયન, અને (૩) મહમ્મદી.

અરબસ્તાનમાં (હમણાં હિંદુસ્થાનમાં છે, તેવી રીતે) મૂર્તિપૂજા અને એક ઇશ્વરને બદલે હજારો દેવતાઓની

પૂજાઓ થતી હતી; તે જોઈ પેગંબર મહમ્મદ સાહેબનું મગજ તપી ગયું, જેથી તેમણે બધી મૂર્તિઓનો નાશ કરીને* એક ઇશ્વરનેજ માનવાનો મત ચલાવ્યો.

હિંદુધર્માચાર્યોએ ધર્મ સંબંધી કાર્ય પોતાના હાથમાં રાખી દેશની રક્ષાનું કામ ક્ષત્રિય રાજાઓના હાથમાં રહેવા દીધું હતું. પણ મહમ્મદ પેગંબર સાહેબે બેઉ સત્તા પોતાના વંશવાળાઓના હાથમાં રાખવાથી એ ધર્મમાં જર, જોડ, અને જમીનને માટે લાખો માણસો કપાઈ મુકાં છે. મહમ્મદ સાહેબના મરણ પછી, તેમને પુત્ર ન હોવાથી બલકાતની ગાદી માટે તકરાર ઉઠી; તેમાં કેટલાએકે હજરત અલીને ગાદીએ બેસવા વિનંતિ કરી; પરંતુ સામા પક્ષવાળા લડાઈ કરવા તૈયાર હતા માટે હજરત અલીએ કહ્યું કે:—“ એમ લડાઈ કરવાથી લાખો માણસોનો સંહાર થશે, માટે એમની મરણ મુજબ કરવા દો ” આમ સમાધાન થવાથી હજરત અબાબકરને ગાદી મળી. તે બે વર્ષ ગાદીપર રહ્યા. ‘ તેમને ઝેર અપાયું હતું. ’ એમ એ તરફના ઇતિહાસમાં ઉલ્લેખ છે. તે પછી હજરત ઉમ્મર ગાદીએ બેઠા, તેને અગીયાર વર્ષ થયાં ત્યારે તેમને એક

*એક પથર બચાવ્યો છે, જે કબ્રામાં છે; તેને ‘હજરત અસ્વદ’ અથવા ‘બેતુલાદ’ કહે છે, જેને હજ કરવાવાળા બધા ચુંમી લે છે અને પગે પડે છે. હિંદુઓ એને ‘મકલેશ્વર મહાદેવ’ કહે છે.

શુભામે મારી નાંખ્યા; એટલે ગાદી ખાલી પડી, ત્યારે વળી હજરતઅલીને અરજ કરવામાં આવી, પણ તે એવી સરતે કે ‘આગલા ખલીફાના કાયદા કાયમ રાખવા.’ એ વાત હજરતઅલીએ કબુલ ન રાખવાથી હજરત આસમાનને ગાદી મળી. તેમણે બાર વર્ષ રાજ્ય કર્યું; તેટલામાં હજરત અબાબકરના દીકરા મહમ્મદે તેમને મારી નાંખ્યા.

આ બનાવ પછી વળી પાછી હજરત અલીને અરજ કરવામાં આવી. તેમણે તે ઘણી આનાકાની પછી કબુલ કીધી; પણ તુરતજ બાબેકા શરૂ થયા. દમાસ્કસનો ગવર્નર મો-આવીઓ સામે થયો અને મોટી લડાઈ થઈ; તેમાં ઘરમેળે સંધિ થઈ, પણ હજરત અલીને ખાસ ટોળાંવાળાઓમાંના એક જણે ઝેરી તરવારનો જખમ કરી મારી નાંખ્યા. એટલે ગાદી ખાલી પડતાં તેમના દીકરા ઇમામ હુસેનને ગાદી મળી; પણ માવઠા તરફથી તેમને શુભ રીતે ઝેર અપાયું હતું એમ કેહેવાય છે. તે પછી એમના લાઈ ઇમામ હુસેનનો હક્ક હતો, પણ માવઠાના દીકરા યજીદે રાજ્ય ગાદી દબાવી, ઇમામ હુસેનને પોતાની તાબેદારી કબુલ કરવા દબાણ ચલાવ્યું. તે ઇમામ હુસેને કબુલ ન કરતાં પોતાના કુટુંબના (૭૨) જાંતેર માણસોને લઈ કુદ્દે જવા નીકળ્યા; અને રસ્તામાં કરબલાના ગામડાં પાસે આવ્યા, ત્યારે તેમને દુશ્મનોનાં ચોવીશ હજાર માણસોએ ઘેરી લીધા, અને ક્રાંત નહીતું પાણી બંધ કીધું. આ વખતે તે બધા

ધણી બહાદુરીથી લડી, એક પછી એક મરણ પામ્યા; અને ઇમામ હુસેનને પણ ઘણા જખમો થયા છતાં તે ઘોડેથી ઉતરી નિમાજ પડવા લાગ્યા, ત્યારે ‘સમર’ નામના એક સખસે તેમના ગળા ઉપર તલવાર ચલાવી દીધી, તેથી તેઓ વફાન પામ્યા. (મરણ પામ્યા)

આવા આવા બનાવોથી મહમ્મદીઆન પંથમાં બે કાંટા પડ્યા. જેમાં હજરત અલીનો ગાદી ઉપર હક્ક હતો, તેમાં બીજાઓ વગર હક્કે બેઠા. તેઓને ના કબુલ કરી તેઓ તરફ તિરસ્કાર બતાવી હજરત અલીથીજ ઇમામ ખરા છે, એમ માનનારાઓનું એક ટોળું જુદું પડ્યું. જેઓ શીહા મતના કહેવાયા અને જે જે ઇમામો ગાદીએ બેઠા તે બધાઓને જેણે કબુલ રાખ્યા તે સુન્ની કહેવાયા.

આપણે જોયું તેમ એક પણ ગાદીવારસ પોતાને માટે મુઓ નથી, પણ ઝેર કે તલવારનો લોગ થઈ કમોતે માર્યો ગયો છે. તે ગમે તેમ હો તે સાથે આપણે કામ નથી. હવે શીહા અને સુન્ની પંથ જૂદા પડવાને લીધે શીહા પંથમાંથી આપણો વિષય ચાલુ થાય છે. સુન્ની પંથમાં ઘણા કાંટા પડ્યા નથી, પણ શીહામાંથી બે શાખાઓ થઈ છે (૧) તનાશરી અને (૨) ઇશમાયલી. વળી ઇશમાયલી માંથી મુસલી અને નિઝાર નામે બે શાખાઓ થઈ છે.

પ્રકરણ ૨ જી.

ઈશ્વારની અર્થનું શિક્ષણ.

આ પંથવાળાઓએ કુરાન અને હદીશના ફરમાનોમાં ઘણીએક ગુંચવણ કરી નાંખી, અને લોકોને સમજાવ્યું કે જેમ એક નાળીયરની કાચલીની અંદર ટોપડું છે, તે જોઈને ઉપયોગ જૂદી જૂદી રીતે થાય છે તેમ કુરાન અને હદીશનાં ફરમાનોનો જાહેરમાં એક અર્થ અને ખાતેનમાં (અંદરખાનેથી) જૂદા અર્થો હોય છે; એટલે કુરાન અને હદીશના ફરમાનોના પોતાની મરજી મુજબ અર્થો બનાવી લોકોને પોતાના મતમાં લેવા લાગ્યા. તે એટલી હદ સુધી કે કુરાન અને હદીશમાંની કેટલીક હુરામ કરેલી ખાળતો હક્ક થઈ ગઈ, અને હક્ક ખાળતો હુરામ થઈ ગઈ. છેવટ ‘ઈલીજકરતલ સલામ’ નામે ઈમામ થયો, તેણે લોકોને એમ સમજાવ્યું કે હું જમાનાનો સાહેબ છું; અને ખુદાના હુકમથી લોકો ઉપરની શરીયતની તોડ છે તેને હવે હું ઉઘાડી નાખું છું. એટલે હવે શરીયતના કાયદા પ્રમાણે ચાલવા કોઈને ફરજ નથી.

આ લોકોએ પોતાનો મત મિસર અને ઈરાનમાં ફેલાવ્યો હતો; તેમાં બહુજ ફત્તેહ મેળવી હતી. તે એવી રીતે કે પ્રથમ તેઓ પોતાના ઉપદેશકોને ગામે ગામ મોકલતા હતા.

એ ઉપદેશકો પોતાના મતનાં બીજો છાંટી જમીન તૈયાર કરતા ત્યારે વખત બેઠ પોતે ત્યાં જતા; અને છુપાં કાવતરાંથી અથવા પોતાના મૂર્ખ શિષ્યો કે, જેઓ ક્ષિદાઈના નામથી ચોળખાતા હતા તેમના મારફતે આઠે આવતા સખસોને ઝેર અપાવી અથવા કતલ કરાવી પોતાનું કામ કહાડી મુખત્યાર થઈ બેસતા; જેનો ઇતિહાસ બહુ લાંબો છે; પણ આપણે જેની સાથે સંબંધ છે તેવા તે નિઝારી ચાખાનો એક સખસ ‘હસન બિન સખ્ખાહ’ નામે હતો, જેણે પોતાનો અમલ ઇરાનમાં જમાવી ‘અલમોત’ નામે એક મજબુત કિલ્લો હાથ કરી, ત્યાં પોતાની હકુમત જમાવી હતી.



પ્રકરણ ૩ જી.

હસન ખિન સજ્જાહની યુક્તિઓ
અને બનાવટી સ્વર્ગ.

હસનના મુરીદોમાં તેનું જે માન અને સત્તા હતી, તેવી કોઈ મોટા મોટા શેહેનશાહને પણ હતી નહિ. તેમાં તેની યુક્તિઓ શું હતી, તેનો આજ સુધી સ્વપ્નામાં પણ પણ કોઈને ખ્યાલ આવ્યો નહિ હોય? હસનની યુક્તિઓ એવી હતી કે પ્રથમતો તેણે એક બનાવટી સ્વર્ગ બનાવ્યું હતું. એ સ્વર્ગમાં મનહર બાગો, સુંદર પ્રવારાઓ, રમણીય મેહેલો, ઊંચા મિનારાઓ, ખુશનુમા દીવાનખાનાંઓ, અને વિચિત્ર ઝૂંખાઓ લાખો કરોડો રૂપીઆ ખર્ચી બનાવ્યા હતા. તેમાં ખુશબોદાર ઝાડોના બગીચાઓ, બિન્ન બિન્ન પ્રકારનાં લોજનો, અને વસ્ત્રો તથા મનુષ્યના અતઃકરણને બહુની પેઠે હરી લે એવી ખૂબસુરતમાં ખૂબસુરત યુવતીઓને સ્વર્ગની અપ્સરાઓ તરીકે મોટી સંખ્યામાં રાખી હતી, જે જોનારને આ જગ્યા ખરેખર ખીજ જ દુનિયા છે; એમ લાગે. ટુંકામાં એટલુંજ કે મુસલમાની મતમાં જીન્નતનું જે વર્ણન કીધું છે, તેની આબેહુબ નકલ કીધી હતી. એટલી હદ સુધી કે જીન્નતમાં દૂધ, મધ અને દારૂની નદીઓ વહે છે એવું વર્ણન મુસલમાની ગ્રંથોમાં છે

તો તે પણ તેમાં બનાવેલું હતું, આ સ્વર્ગમાં બાહરથી જે જે ચીજો લાવવામાં આવતી તે એવી તો ગુપ્ત રીતે લાવતા કે તેનો કોઈને વેહેમ પણ ન આવે. આ સ્વર્ગ ખાસ ઇમાન લાવનારા મુરીદો માટે હતું.

આ સ્વર્ગ બનાવ્યા પછી હસને પોતાના મુરીદોના ‘દાઈ’ ‘રફીક’ અને ‘પ્રીદાઈ’ નામના ત્રણ વિભાગ કીધા હતા. દાઈઓનું કામ, પાઠરીઓની પેઠે જૂદા જૂદા દેશોમાં જઈ ધર્મખોધ કરવો; તથા રફીકનું કામ ધર્માચાર્યની યોગ્યતા રાખવી અને હસનના ખરા મિત્ર હોવાનો મરતખો ધરાવવો એ હતું. સહુથી વધારે અને વિચિત્ર ટોળું પ્રીદાઈઓનું હતું. તેઓ હસનના દરેક વચનનો વગર આનાકાનીએ આંખો મીંચીને અમલ કરતા હતા. હસન, એ પ્રીદાઈઓ પૈકી કોઈ પણ સખસને કોઈની કતલ કરવાનું કામ સોંપે, તો તે પ્રીદાઈ જૂદો પોશાક અને જૂદો દેખાવ કરી ધારેલી જગ્યાએ જતો, અને રક્તે રક્તે જેની કતલ કરવાનો પોતાને હુકમ મળેલો હોય તેના સમાગમમાં આવી જઈ, તેને ઝેર દેવાનો લાગ કાવે, તો ઝેર આપતો, નહિતો તેના પેટમાં ખંજર ભોંકી દઈ, તેને મારી નાંખતો. પછી પોતાને બીજા લોકો મારી નાખે, અથવા ફાંસીને લાકડે લટકાવે તેની તેને જરા પણ પરવા ન હતી; કારણ કે એ પ્રીદાઈલોકોને એ કામ કરવાથી સ્વર્ગ અથવા અન્નતનાં મુખો

લોગવવાની સંપૂર્ણ ખાત્રી હતી. આવા શ્રીદામચોના હાથથી હસને હજારો ખૂનો કરાવી પોતાની સત્તા ખૂબ જમાવી હતી, અને એ કારણથી મોટા મોટા શેહેનશાહો પણ હસનના નામથી થરથર ધ્રુજતા હતા.

આ શ્રીદામચોને સ્વર્ગને માટે એટલી ખધી ખાત્રી કેમ થતી ? તે વિષે હિસ્ટરી એક ધી એસેસીન્સ; મારકોપોલોની મુસાફરીના અંથમાં, કવી ડી. જનવીલના અંથમાં અને ચીનાઈ અંથકાર વાર્ગનના અંથમાં વિસ્તારથી વર્ણન આપેલું છે.

ભાંગ કે જેને અરબીમાં ‘ હશશ ’ કહે છે, તે વસ્તુ તે સમયમાં પ્રસિદ્ધ ન હતી. ઇરાનમાં એ કેરી ચીજનો ઉપયોગ કરનાર પ્રથમ હસનજ હતો. આ ચીજથી તેણે એવું તો વિચિત્ર કામ લીધું હતું કે આજ સુધી તેવું કોઈએ લીધું નથી; અને હવે પછી લઈ શકશે પણ નહિ. તે એવી રીતે કે રૂપાળા, તન્દુરસ્ત અને કદાવર પુરૂષો કે જેઓ ભોળા અને જલદીથી ઈમાન લાવી શકે એવા હોય, તેઓને રૂઢખાર અને તાકલાન પ્રાંતમાંથી ચુંટી પસંદ કરવામાં આવતા હતા. આ ઉમેદવારોને થોડી મુદત પોતાના ધર્મનું શિક્ષણ આપ્યા પછી જ્યારે “ તેઓ ખરાબર તૈયાર થયા છે; ” એવી ખાત્રી થતી ત્યારે તેઓને હસનના દરબારમાં પ્રવેશ કરવાનું માન મળતું; અને હસન તેઓને ભાંગના શરબતનો ખ્યાલો પાઈ,

એહોશ કરી નાંખતો. લાંગ પીનારા સખસ, લાંગની વાસથી અબાણુ હોવાને લીધે તેમજ ‘આ કેરી ચીજ છે’ એમ સમજતા ન હોવાને લીધે તેઓને કંઈ પણ વેહમ પડતો નહિ. જ્યારે તેઓ ખરાખર બેશુદ્ધ થતા ત્યારે તેઓને તૈયાર રાખેલા ઉંટો ઉપર ચઢાવી સ્વર્ગમાં મોકલી આપવામાં આવતા હતા. જ્યાં તેઓનો કેટલો ઉતરતાં તેઓ પોતાને એક અપ્સરાના ખોળામાં સૂતેલા જોતા, અને આંખ ઉઘડતાં બગીચાઓની થંડી સુવાસિત લેહેરો, કદી પણ નહિ જોયેલા એવા સુંદર મેહેલો, ખગ ખગાટ વહેની પાણીની નેહેરો, અને કુઆરા ઇ. જોતા. વળી તેઓને માટે રત્નજડિત પોશાકો તથા સ્વાદિષ્ટ ખોરાકો હાજર થતા; તથા નાબુક નખરાંવાળી અપ્સરાઓ તેઓનાં મહોં આગળ નારંગી શરાબની પ્યાલીઓ ધરતી; અને તે ‘શરાબે તહુર’ (સ્વર્ગીય શરાબ) ના નામથી તેઓને પીવરાવવામાં આવતો. તે પરીઓ એઓની બધી મરજીઓ ઉઠાવી એઓનું અંતઃકરણ છૂતી લેતી હતી; જેથી તેઓ આ દુનિયાના વૈભવોની યાદ ભૂલી જઈ ખરાખર મશગુલ થઈ જતા, અને પરીઓ તેઓની સાથે અવિચળ રહેવાને વચન આપતી. તથા તેઓ પોતે પણ તે પરીઓને પ્રાણુ આપવા તૈયાર થઈ જતા. એ પ્રમાણે તેઓ સંપૂર્ણ વિલાસી થઈ જતા ત્યારે પરીઓ તેઓને એક પ્યાલો પાઈ બેશુદ્ધ કરી દેતી, એટલે જે રસ્તે અને જે વાહનથી તેઓને સ્વર્ગમાં આણ્યા

હતા, તેજ રસ્તા અને તેજ વાહનથી તેઓને પાછા હસનના દરબારમાં પહોંચાડી દેવામાં આવતા હતા.

આ વખતે તેઓનું મન પોતાને પ્રિય થઈ પડેલી પરીઓને મળવાને કેટલું આકુળ વ્યાકુળ થતું હશે ? તેનો ખ્યાલ સહજ સમજાઈ શકાશે. આવો સખસ પોતાને પાછો તેજ ઠેકાણે પહોંચાડવા માટે જ્યારે હસનને વિનંતિ કરતો ત્યારે તેને હસન કહેતો કે : “ તારે હજી આ દુનિયામાં ઘણાંક કામો કરવાનાં છે, અને તેમ કરતાં તારા આ મનુષ્ય દેહનો ભોગ આપીશ એટલે તુરત તને ખીજો દેહ પ્રાપ્ત થશે; અને તને તારી પસંદ કરેલી જગ્યા-સ્વર્ગમાં પહોંચાડવામાં આવશે. એટલે પછી અનંતકાળ સુધી તું ત્યાંજ મોજ કરજે.” આવી લાલચોથી હસને, હજારો ખૂનો કરાવી પોતાનો અમલ જમાવ્યો હતો. એટલે જે કામ મોટાં મોટાં લશ્કરોથી ન થાય તે કામ આવા એક મરણીયા માણસથી થતું હતું; જેને લીધે હસને ખ્રીસ્તી કામમાં ‘ શેખ ઉલ જખાલ ’ નું નામ મેળવ્યું હતું; અને ઈસલામી દુનીયામાં જખરદસ્ત હેખત ખેસારી હતી. તે એટલે સુધી કે હશશ (ભાંગ) શબ્દ ઉપરથી અંગ્રેજી ડિક્ષનેરીમાં નવો એસેશીન શબ્દ ઉમેરાયો, કે જેનો અર્થ ખૂની, હત્યારો, ઘાતકી ઇ. થાય છે.



પ્રકરણ ૪ થું.

હિંદુસ્થાનમાં એ પાપી પવનનો ફેલાવો.

ગયા પ્રકરણમાં આપણે પાપી પવન જોયો. તેનું મૂળસ્થાન ‘અલમોત’ નામે એક પહાડી કિલ્લો કાશ્મિરન સમુદ્રના દક્ષિણ કાંઠા તરફ ઈરાનના ઉત્તર ભાગમાં આવેલો છે; ત્યાં નિઝારીઓએ પોતાનું રાજ્ય જમાવ્યું હતું, અને તેમાં હથિયાર કરતાં ધર્મનો ઉપયોગ વિશેષ કરવામાં આવતો હતો. તેમના તરફથી કેટલાક ઉપદેશકો પ્રથમ હિંદુસ્થાન-કાશ્મીરમાં આવ્યા. ત્યાંથી પંજાબ, સિંધ, કચ્છ, કાઠિયાવાડ અને ગુજરાત તરફ ફેલાયા. તેમની ધર્મ ફેલાવવાની યુક્તિ એવી હતી, કે પુંકી કુંકી પગલાં ભરવાં, જેઓને પોતાની જાળમાં ફસાવવા હોય તેના ધર્મનાજ પોતે ખની જવું, અને પછી તેમાં પોતાના ધર્મનાં બીજ છાંટવાં. ઇ. સ. ૧૮૬૬ માં મુંબઈમાં જોબ્જો કયા પંથના છે ? તેનો નિર્ણય થવા માટે હાઈકોર્ટમાં કેસ ચાલ્યો હતો, તેમાં તે વખતના વિદ્વાન જજને ઇસમાયલી ધર્મની એક કિતાબ, નામે “કીતાબે શીયસેસ્ત” ને આધારે જે બતાવ્યું છે તે નીચે પ્રમાણે:—

“અગર એક સીયા, કે જે ઇસમાયલી ધર્મનો ન હોય તેને જે વટલાવવો હોય તો ધાઈ અથવા પાદરી

સીયા મતનો દિલોજનથી સ્વીકાર કરે છે. અહીં અને તેના હીકરાઓ ઉપર ગુજરેલ ઘાતકીપણું તથા હુસેનની સાહુદત તથા તેના કુટુંબને કેદ કરવા વિષે ઘણી દયા ઉપજે એવો વિલાપ કરવો અને બની ઉમંચા તથા અબાશી તરફ તિરસ્કાર બતાવવો એ રીતે પોતાને માટે રસ્તો તૈયાર કરીને પછી ઇસારો કરવો કે સીયા ધર્મને સંપૂર્ણ સમજવા માટે ઇસમાયલી ધર્મના છુપા લેદો સમજવા જોઈએ. ”

“ જો એક યાહુદીને વટલાવવો હોય તો તેણે ખ્રીસ્તી અને મુસલમાન ધર્મ વિષે વિરૂદ્ધ જોડવું, અને તેની સાથે મળી જઈને કહેવું કે “ મસીયા આવનાર છે. ” એવું જે તમારા ધર્મનાં પુસ્તકોમાં લખ્યું છે તે બરો “ મસીયા ” તે ઇસમાયલી ધર્મના મોટા “ મસીયા ” હજરતઅહી સિવાય બીજો કોઈ નથી.

“ જો તેણે એક ખ્રીસ્તીને વટલાવવો હોય તો તેની પાસે યાહુદી લોકોની હક અને મુસલમાન લોકોના અજાનપણા વિષે લંબાણથી જોડવું, અને ખ્રીસ્તી ધર્મના મુખ્ય ભાગને માન આપવાનો ડાળ ઘાલવો, પણ ધીમે રહીને એવો ઇસારો કરવો કે એ બધું અલામતી છે; અને તેમાં ઉંડો લેદ છે. તે લેદ માત્ર ઇસમાયલી ધર્મમાંથી જણાશે એમ કહી, એવી સૂચના કરવી કે ખ્રીસ્તી લોકોએ પારા-કલીટ (તારનાર) નો અર્થ જૂદોજ કીધો છે. એક “ પા-

રાકલીટ ” તો છેજ અને તે તો ધાઈ, અથવા ઉપદેશ કરનારો એજ છે, ત્યારે ખરો તારનાર કોણ ?

“ પોતાના ધર્મના વિચારો છુપા રાખવા અને જે ધર્મવાળાઓને વટલાવવા હોય તેજ ધર્મવાળા પોતે બની જવું ”

હિંદુસ્થાનમાં આવ્યા પછી આ લોકોને એમ લાગ્યું કે:—“ માતાપંથી લોકોમાં આપણી આંગળી ખુંચશે. ” તેથી તેઓ તે પંથમાં ભળ્યા, અને બરાબર વાકેફ થયા. પછી તેઓએ માતાપંથીઓનાં ભજનોમાં તેમજ બીજી રીતે ઇસ્માયલી ધર્મનાં બીજો છાંટ્યાં, તે એવી રીતે કે—

“ માતા પંથમાં એવો મત છે કે નિકલંકી દશમો અવતાર પશ્ચિમ દિશામાં પેદા થશે; તેજ અલમોત ગઢમાં મેંદી પેદા થવાનું સમજાવ્યું. નિકલંકની સ્વારી સાથે પાંચ પાંડવ આવશે, એવું બતાવ્યું છે. તેને બદલે મેંદી સાથે આવનાર પાંચ પાંડવનાં નામો મુસલમાની દાખલ કીધાં. વળી એવું સમજાવ્યું કે તેઓ મુસલમાની વેષમાં આવશે; પણ મુસલમાની ધર્મનું ખંડન કરશે, મસજીદો તોડી નાખશે, અને ધર્મશાળાઓ બંધાવશે. ” ઇત્યાદિ બીજો છાંટી ભજનો વગેરેમાં પણ ફેરફાર કીધો.

એ માતાપંથમાં પાંચ મકાર (માંસ, મત્સ્ય, મદિરા,

મુદ્રા અને મૈથુન) મુખ્યતત્વ છે; અને ખીજી કેટલીક માન્યતાઓ એવી છે, કે સત્યયુગમાં સોનાના પાટ હતા, ત્રેતામાં રૂપાના હતા અને દ્વાપરમાં ત્રાંબાના હતા. આ કળિયુગમાં માટીના પાટ છે. વળી ચાર યુગનાં ચાર પાવળ છે. (૧) આંસુ, (૨) પરસેવો, (૩) સાધુના પગનો મેલ અને (૪) વીર્ય. છેલ્લા કળિયુગનું પાવળ વીર્ય, કે જેને પાણીમાં નાંખી તેઓ બધાઓને આચમન કરાવે છે. તેઓ વળી ચાર યુગના ચાર ભક્ત માને છે. (૧) પ્રહ્લાદ, (૨) હરિશ્ચંદ્ર, (૩) યુધિષ્ઠિર અને (૪) બળી રાજા. ઇત્યાદિમાં બધા ચાર કબુલ રાખ્યા. આ લોકોએ ઉપર્યુક્ત ચાર પાવળમાં ત્રણ યુગના કબુલ રાખ્યા, પણ ચોથામાં તેને બદલે માતાપંથીઓ ગોપીચંદન નાંખતા હતા તે કહાડી નાંખી કરબલાની માટી નાંખી; અને ત્રણ યુગના ભક્તો કાયમ રાખી, ચોથા કળિયુગમાં બળોરાજાને બદલે પીર સદૃઢીનનું નામ ગોઠવી દીધું.

દશ અવતારો કાયમ રાખ્યા, પણ છેલ્લો અવતાર નિ-કલંકીનો હતો, તેને કોઈક ઠેકાણે હજરત અલીને, કોઈક ઠેકાણે ઇમામઇશમાયલને, અને કોઈક ઠેકાણે ઇમામનિઝારને ઠાકી એસાર્યા; તેમના વંશના જે થાય તે બધા પ્રરમેશ્વરના અવતાર છે. એમ સમજાવ્યું, એટલે છેક હુમણાંના નામદાર આગા-ખાનને પણ અંધશ્રદ્ધાવાળાઓ ઇશ્વરાવતાર માને છે. તેઓ

ઈશાનમાં રહેતા, ત્યાંહાં મુઘી તેમને નામે ઉપદેશકો પીરને નામે પોતાને સમજાવી લોળા લોકોની પાસેથી પૈસા ઉઘરાવી પોતાનું મેહેનતાણું કાપી લઈ વધારે ત્યાં પહોંચઠાવતા હતા.

પ્રથમ પીરો સદરૂદીન, કબીરૂદીન ઈં આઘ્યા હતા. સદરૂદીને પોતાનું હિંદુવાણું નામ સહદેવ રાખ્યું હતું, અને ખરાખર જમાવટ થયા પછી પોતાના નામનાં બજનો પણ બનાવ્યાં હતાં. જેવાં કે:—

પીર સદરૂદીન પંથ ચલાયા જાહેર ખાનાં મકાન, પહેલો ખાનો આવી કર્યો કોટડા ગામ નિધાન. ૧
પીર સદરૂદીન જાહેર થયા હિંદુ કર્યા મુસલમાન, લુવાણા ફેરી ખોળ કર્યા તેને આપ્યો સાચો ઈમાન. ૨
ખોળે ગુલામશા ચલીનો કહિયે તે મુરીદ આલનો જાણ, ત્યાં પંથ સમારીને ખાનાં કીધાં તેને પીરે ખોધ્યા પ્રમાણ. ૩
આગળ ખાનું સુરજારાણીનું કહીયે તેતો ગુપ્ત પિછાણ, સતગુરુ સદરૂદીન જ્ઞાન મુણાયા તે કોટડા ગામમાં જાણ. ૪
એજ કોટડા ગામમાં કહીયે ત્રીકમ રહે તેણે ઠામ, તે જાહેર ઈમાન લાવીયો અને ખોળે ધરાવ્યો નામ. ૫
એવા દીન ચાલીયા શ્રી ઈસલામશાની વાર, આજ ઉંચ મુલક જે કહીયે ત્યાં અમારો વાસ. ૬

એવી રીતે હિંદુ-મુસલમાન પંથોનો ખીચડો થઈ
 એક જૂદો જ પંથ ચાલ્યો. તે સાથે હસનના સ્વર્ગની લા-
 લચનો પ્રીદાઈઓનો પવન પણ હિંદુસ્થાનમાં આવ્યો. જે
 કે પાછળથી તે બનાવટી સ્વર્ગની વાતો જાહેરમાં આવતાં બીજા
 બાદશાહોએ તેનો નાશ કરી નાખ્યો હતો; પણ જૂની
 ચાલતી આવેલી પરંપરાથી ઘણાએક ધર્માધ મૂર્ખાઓ એવી
 વાતોને અકાપિ સુધી માનતા આવ્યા છે.

પ્રકરણ ૫ મું.

હિંદુસ્થાનમાં આગાખાનનું આગમન.

આગલા પ્રકરણમાં આપણે જોયું તેમ પીરલોકે સુરીદોની પાસેથી પૈસા ઉઘરાવી આગાખાનને ઈરાન પહોંચાવતા હતા; પણ પૈસો કેને વહાલો ન હોય? માટે ઉપજમાંથી ગરબડ કરી ઘણો ભાગ પોતે પચાવી પાડતા, અને હાથે ઉપાડી જે મુકે તે કબુલ કરવું પડતું હતું. એ દરમિયાન નામદાર આગાખાનના પૂર્વજ હસનઅલીના બાપ શાહબલીલલા ઈરાનના કિરમાનજિલ્લાના ગવર્નર હતા. તે જીલ્લો આગા હસન અલીએ દબાવી પાડ્યો; તે ઉપરથી ઈરાનના શાહની સાથે ખટપટ ઉઠી, તેમાં આગા હસનઅલીને ઈરાન છોડી હિંદુસ્થાનમાં આવવું પડ્યું. તે વખતે અંગ્રેજ સરકારને કાબુલની સાથે વિત્રહ ઉઠ્યો હતો; તેમાં મદદ કરવાથી આગા હસનઅલીની સરકારમાં પ્રતિષ્ઠા થઈ હતી; અને ત્રણહજાર રૂપીઆનો દરમાયો કરી આપ્યો હતો.

આ વખતે ફિદાઈઓનો પાપી પવન કેટલોક દરજ્જે શાંત પડ્યો હતો; પરંતુ છેક નાબુદ થયો નહતો; જેને લીધે નામદાર આગાખાનના પૂર્વજો આસરે ૭૫ વર્ષ થયાં હિંદુસ્થાનમાં આવ્યા છે. તે પછી આવા મુઘરેલા વખતમાં જોકે નામદાર આગાખાન જેવા બાહોશ પુરુષોનો આવાં કાર્યો તરફ તિરસ્કાર હોય, પણ તેમના તરફ અંધ શ્રદ્ધા ધરાવનારા તો

“આગાખાનને આડે આવનાર સખસને જેઓ કતલ કરશે તેઓને સ્વર્ગ મળશે.” એવી લાલચથી પોતાનાં ફ્રીદાઈ કામો કરતા રહ્યા છે. તેના થોડાએક દાખલા અત્રે ટાંકવા અસ્થાને નહિ લેખાય.

- ૧ પહેલાં આગાખાન હિંદુસ્થાનમાં આવ્યા. પછી થોડી મુદતે માહીમમાં ચાર માણસોને કતલ કરવામાં આવ્યા હતા. તે ખુનીઓને ફાંસીની સજા થઈ હતી. તે તેઓએ ખુશીથી કબુલ કીધી હતી.
- ૨ માજી આગાખાનના મરણને બીજે દિવસે તેના ખુશ-રગ કામડીયાને તે પ્રાર્થના કરતો હતો ત્યારે તેને કતલ કરવામાં આવ્યો હતો.
- ૩ જેડાહમાં થોડાં વર્ષ પહેલાં આગાખાનના કાકા અને તેના દીકરાને ગોળીથી ઠાર કરવામાં આવ્યા હતા.
- ૪ કરાંચીમાં થોડાં વર્ષ પહેલાં ખોબ લાલનનું ખુન કરવામાં આવ્યું હતું.
- ૫ પૂનામાં આગાખાનના ભત્રીજાનું અકાળમૃત્યુ થયું હતું.
- ૬ મુંબાઈમાં ઇ. સ. ૧૯૦૬ માં ખોબ લાલન સાજન અને હીરજી અલારખ્યાનાં ખુનો કરવામાં આવ્યાં હતાં. તેઓ નામદાર આગાખાનના પંથથી જૂદા પડી શીઆઈસના અશરી ધર્મમાં ભળ્યા હતા; માટે ઝનુની-

ઓએ, આવા લોકોને આગાખાનની નડતર દૂર કરવાથી
સ્વર્ગ મળશે, એવી લાલચથી નામદાર આગાખાન
ઈન્દ્રાવતી મુખર્ષિ આબ્યા, તેજ દીવસે એટલે એમણે
આગાખાનનાં દર્શન કરીને તરતજ એ કુકર્મો કીધાં
હતાં. ઇત્યાદિ

જે કે નામદાર આગાખાને એ કામ તરફ તિરસ્કાર
ખતાવી એ ખુનીઓને જમાત બાહેર મુકાવી એમની દફન
ક્રિયામાં પોતાના શિષ્યોને લાગ ન લેવા હુકમ કીધો હતો
તથા તેમની લાશોને પણ ખોબાઓના કબરસ્તાનમાં દાટ
વાની મના કીધી હતી. જે જોતાં હાલના વિદ્વાન આગાખાન
આવાં કૃત્યોને કોઈ દિવસ ઉત્તેજન આપે નહિં એ નિશ્ચય
છે; પણ મૂર્ખ લોકો સ્વર્ગની લાલચે એવાં કૃત્યો કરે છે.

પ્રકરણ ૬ હું.

આગાખાની પંથમાંથી પીરાણા પંથનું જુદું પડણું.

આપણે આગળ જોઈ ગયા તેમ નામદાર આગાખાનના
પૂર્વજો હિંદુસ્થાનમાં આબ્યા ત્યારે જે જે પીરો એમની
ઉપજ ખાઈ જતા હતા તે બધાને મોકુફ કરી તેઓને પોતાના
તરફથી મુખી અને કામડીઆ ઇત્યાદિ નીમી પોતાના કરો
વસુલ કરવાને તેમને રાખ્યા.

પીરોમાં મુખ્ય સહરદીન, કળરદીન, ઈ. હતા. તેમાંથી કળરદીનના દીકરા ઇમામશાહ બાવાએ જૂદા પડી પોતાનો પંથ ચલાવ્યો. તે પીરાણાનો પંથ કહેવાય છે, જેમાં ઘણી એક ગપ્પાણકી અને સૃષ્ટિનિયમ વિરુદ્ધની વાતોના પરચા ગોઠવી મૂર્ખ લોકોને પોતાની બળમાં લોધા છે.

પ્રથમ તેમણે પુરાણોની પોપલીલાનો લાભ લઈ દશ અવતારોને કબુલ રાખી, પ્રથમના ચાર અવતારોને માછલાં, કાચબા, સૂવર અને અર્ધ માણસ તથા અર્ધ જાનવર (નૃ-સિંહાવતાર) માન્યા, તે પછી દુકંડો બ્રાહ્મણ (વામનાવતાર) અને તે પછી પૂરો બ્રાહ્મણ (પરશુરામ) સુધી ચડ્યા; અને પછી ઉતરવા માંડ્યા, એટલે કે રામ અને કૃષ્ણ ક્ષત્રિયમાં અવતર્યા. તે પછી બુદ્ધ વૈશ્યમાં અને છેવટે નિકલકંઠ મ્લેચ્છ કુળમાં અવતાર લઈ હરિવંશ અરણસ્થાન અને ઇરાનમાં સ્થાપન કરીધો. આમ નવે અવતારોમાં કલંક બતાવીને પોતે બનાવેલો હજરતઅલી કે ઇમામ ઈશમાયલ કે ઇમામનિઝાર નિષ્કલંક છે. સાહેરામ કણુખી જનમેજયનો અવતાર છે, અને નાથો કાકો કોલી, ચીચીબાઈ વગેરેના અવતારો છે. માટે તેને માનનારાઓજ અમરાપુરીમાં પહોંચશે; અને નહિ માનનારાઓ નરકમાં જશે. ઇત્યાદિ-ઇત્યાદિ.

॥ ઓરમ્ ॥

મહાપુરુષોની આજ્ઞા.



વેદો નિત્યમધીયતાં તદુદિતં કર્મ સ્વનુષ્ઠીયતાં
 તેનેશસ્ય વિધીયતામપચિતિઃ કામ્યે મતિસ્ત્યજ્યતામ્ ।
 પાપૌઘઃ પરિધૂયતાં ભવસુખે દોષોઽનુસન્ધીયતા-
 માત્મેચ્છા વ્યવસીયતાં નિજગૃહાત્તૂર્ણં વિનિર્ગમ્યતામ્ ॥

ભાવાર્થ :—“ હે સજ્જનો ! તમે નિરંતર વેદોતું પઠન-પાઠન
 કરો-કરો !! હરહમેશ વેદિક ધર્મતુંજ સેવન કરી જગન્નિયંતા
 સર્વશક્તિમાન પરમાત્માને ઓળખો !! “કર્મણ્યેવાધિકારસ્તે મા ફલેષુ
 કલ્મષન । તને કર્મ કરવાનોજ અધિકાર છે; ફળની આશા રાખવાનો
 નહિ. ” એ ભગવદ્વાક્યને સ્વીકારી કામ્ય કર્મોને ત્યજ દો !! નિષ્કામ
 કર્મ કરવાથી તમારા પાપરાશિને ધોઈનાખો !! સાંસારિક વિષયસુખો પર
 વારંવાર દોષદષ્ટિ લાવી વૈરાગ્યને ધારણ કરો !! અને મનમાં દૃઢ
 નિશ્ચય કરીને સાંસારિક ખટપટોમાંથી સત્વર નીકળી જાઓ !! ”

॥ ઓશ્મ ॥

ધર્મનાં દશ લક્ષણ.

ધૃતિઃ ક્ષમા દમોઽસ્તેયં શૌચમિન્દ્રિયનિગ્રહઃ ।

ધીર્વિદ્યા સત્યમક્રોધો દશકં ધર્મલક્ષણમ્ ॥

ધૃતિઃ (સર્વદા ધારણ રાખવી), ક્ષમા (માન-અપમાન તથા સુખ-ઃખાદિ દ્વંદ્વોમાં પણ સહનશીલતા રાખવી તે), દમ (મનોનિયંત્રણ અસ્તેય (ચોરી નહિ કરવી તે), શૌચ (યોગાભ્યાસથી અંદરના રાગ-દ્વેષાદિ મજોની તથા જળ-મૃત્તિકા વગેરેથી બહારના મજોની શુદ્ધિ કરવી તે), ઇન્દ્રિયનિગ્રહ (અન્યાય-અધર્મમાં જતી ઇન્દ્રિયોને રોકવી તે), ધી (માદક પદાર્થોને, દુષ્ટ મનુષ્યોના સમાગમને તથા આલસ્ય-પ્રમાદ વગેરેને ત્યજીને સચ્ચાત્વ તથા સજ્જનોના સમાગમથી મુદ્ધિને વધારવી તે) વિદ્યા, (પૃથ્વી આદિ પંચભૂતોથી લઈ અશ્વિર પર્યંતના સઘળા પદાર્થોનું યથાર્થ જ્ઞાન મેળવવું, તેમજ મન, વચન અને કર્મને વિષે સમાન વર્તન રાખવું તે) સત્ય (જે પદાર્થ જેવો હોય તેવો તેને સમજવો, અને જેવું મનમાં તેવું વચનમાં તથા જેવું વચનમાં તેવું જ કર્મમાં આચરવું તે), અક્રોધ (ખીજીને હાનિ કરે એવો નિર્રથક ક્રોધ ન કરવો તે) આ દશ ધર્મનાં મુખ્ય લક્ષણ છે.

॥ ૐ ॥

સરસ્વતીકાર્યમંદિર.

અત્રે નીચે લખેલાં કામો, નિયમિત રીતે, સસ્તા દરે મુંબાઈનો હરિદ્વારમાં ઉતરે તેવાં કરી આપવામાં આવે છે; જેવાંકે, ૧ કોઈ પણ વિષયના સંસ્કૃત ગ્રંથ કે સંસ્કૃત બીનાનું હિન્દી ના ગુજરાતીમાં ભાષાન્તર ૨ હિન્દી કે ગુજરાતી ગ્રંથો વગેરેનું સંસ્કૃત ભાષામાં પરિવર્તન. ૩ સંસ્કૃત, હિન્દી ના ગુજરાતી છપાતા ગ્રંથોનાં મુદ્ર તપાસવાં. ૪ જથાખંધ કે છુટક પુસ્તકો કમીશન સાથે એજન્સીથી મોકલવાં. પુસ્તકો તથા માસિકો વગેરે છપાવો આપવાં વગેરે પુસ્તક સંબંધી દરેક કામ.

તા. ક. બહાર ગાળના ઓડિશીપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે. કાઠી, નોટપેપરો, કલેક્ટરીઓ તથા બહાર અખરો વગેરે છપાવવા પ્રચિત્તા ગૃહસ્થાને એકવાર અમારી સંસ્થા સાથે કામ પાછી જેવા બલામણુ કરવામાં આવે છે.

શાસ્ત્રી નરહરિ મગનલાલ પંડિત.

અવસ્થાપક “સરસ્વતી કાર્ય મંદિર.”

ડે. ઘી કાંટા, નાની હમામ.

મું. અમદાવાદ.



